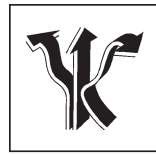

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(21)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)я43
М43

Редакційна колегія

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Саєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор
Чирков В. М. — відповідальний редактор за випуск

Економічні науки

Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф.

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., канд. юрид. наук

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Наукові праці МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. — ISBN 966-608-120-2

К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — Вип. 2(21). — 196 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст. ISBN 978-966-608-993-2

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з економічних і психологічних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 14 червня 2007 р.).

ББК 65.9(4УКР)я43+88я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 978-966-608-993-2

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	5	Колосінський Є. Ю. Уніфікація корпоративної фінансової звітності як вияв глобалізаційних тенденцій.....	69
Давиденко А. П., Мирков Г. Зміна парадигми в державному управлінні	5	Аль-Тмейзі А. Ю. Впровадження міжнародного досвіду для розвитку українських авіакомпаній.....	75
Спиридонов В. В. Социальные программы Украины и источники их финансирования	12	Олійник О. Д. Механізм побудови контрольної діяльності податкових органів в Україні	79
Мушкин И. М. Нематериальная мотивация производительности труда	18	Халамендик В. Д. Становлення і розвитку початкової та гімназійної освіти півдня України (друга половина XIX — початок XX ст.).....	87
Юсеф Н. Н., Гараханлу Фарназ Двостороннє співробітництво України з Ісламською Республікою Іран у стратегічно важливих галузях економіки	23	Гранатуров Ю. І. Особливості реалізації прав громадян через механізм місцевого самоврядування (досвід демократичних країн)	90
Задорожний В. П. Реструктуризація інвестиційного потенціалу в системі механізмів державного управління	26	Шарапов С. В. Використання бюрократичних інструментів в адміністративному управлінні підприємством	96
Янгалічев Р. Н., Верпаховська С. М. Методологічні та методичні підходи до визначення ступеня податкового навантаження на підприємство.....	34	Дворніков В. М. Банкрутство як економічне явище	105
Сафонова А. С. Теоретико-методологічні аспекти категорій “капітал” і “міжнародний рух капіталу”	40	Пророченко Є. В. Підтримка і зобов’язання аграрного виробництва України в контексті вимог Світової організації торгівлі	112
Вугар Мехтиол Назаров Проблемы развития предпринимательства в Азербайджанской Республике в условиях интенсивного экономического развития	48	Михайленко О. В. Прибуток як об’єкт бухгалтерського і податкового обліку.....	118
Мохамад Камалалдеен Алжафа Экономический курс Сирийской Арабской Республики в условиях глобализации	52	Степанець Н. М. Сільська загальноосвітня школа І ступеня: управлінський аспект	124
Андрєєва Х. П. Учасники інвестиційних процесів на ринку фінансових послуг	56	Шевченко С. О. Державний фінансовий аудит в діяльності бюджетних установ	128
Нетудыхатко Н. С. Факторы управления развитием предприятия туристического бизнеса	61		

Нестерова С. Л.

Об'єкт торгівлі на сучасному ринку
страхових послуг. Дискусійні питання 132

Альошін В. І.

Конфліктологічна парадигма
та її евристичний потенціал
у вивченні кризи й кризових явищ..... 137

Вернаховська С. М.

Економічні передумови податкового планування
та обов'язки податкової системи
у перехідній економіці 143

Буланова Д. С., Диніна К. С.

Сучасні концептуальні підходи
до визначення поняття конкуренції 148

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 154**Вакуліч Т. М.**

Ідентифікація насильства в сім'ї:
можливості щодо типологізації
основних виявів 154

Стасенкова Т. В.

Професійна самореалізація жінки
як показник особистісного зростання..... 160

Ярема Н. Ю.

Професійна діяльність практичних
психологів ОВС в умовах миротворчих місій 165

Бойчук І. І.

Психологічні чинники професійного
становлення особистості
майбутніх учителів музики..... 170

Шипілов В. А.

Формування національної культури
старшокласників загальноосвітньої школи
в контексті завдань Болонської декларації 175

Проскуріна В. А.

Чинники виникнення комунікативних бар'єрів
та їх вияв у студентській молоді 179

Рижиков В. С., Якібчук М. І.

Характеристика психологічних якостей
і властивостей особистості —
лідера профспілкової організації 184

Коваль А. М., Чуприкова О. Г.

Типологія особистості підлітків,
які складають групу ризику
суїцидальної поведінки..... 187

Відомості про авторів 192

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ТА ЇЇ ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У ВИВЧЕННІ КРИЗИ Й КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Наукові праці МАУП, 2009, вип. 2(21), с. 137–142

Кризові явища в сучасній Україні розглядаються з погляду актуальних конфліктологічних теорій.

У перехідний період розвитку українського суспільства основною конфліктною домінантою є загальний соціально-політичний конфлікт, який пронизує всі найважливіші сфери суспільного життя. Суть перехідного періоду полягає в тому, що на зустрічних курсах протікають два процеси — демонтаж традиційних державних інститутів, звичок і стереотипів з реалізацією владних функцій, з одного боку, та нарощування зовсім нових, нетрадиційних інституційних структур, а також правил і норм політичної поведінки — з іншого.

Перехідний період означає також глобальний поворот, коли в соціально-економічному та політичному просторі одночасно співіснують носії протилежних інтересів і цінностей. Таким чином, виникає циклічна тенденція розвитку, яка відображає періодичне настання криз.

К. Маркс доводив, що джерелом криз у суспільному розвитку є економіка, що заснована на приватній власності, яка впливає таким чином на структуру та зіткнення інтересів [1].

Російські вчені Е. Коротков, В. Мальцев, А. Соловйов вважають, що збудником вияву криз у Росії є реформування її економіки.

На думку українського науковця А. Чернявського [6, 35–52], криза в Україні обумовлена нездатністю адміністративно-командної системи колишнього СРСР управляти економікою та фінансами, перенасиченістю підприємствами військово-промислового комплексу та наявністю прихованої інфляції.

На нашу думку, кризові явища в Україні передусім були породжені кризою державного управ-

ління, яка займає особливе місце в групі соціальних криз [7, 53].

Це особливий переламний стан у розвитку та функціонуванні політичної системи суспільства, державно-владних структур, що характеризується нестабільністю, розбалансованістю діяльності політичних інститутів, зниженням рівня керованості соціально-економічними процесами, загостренням політичних конфліктів, наростанням критичної активності мас.

Суттєвими, на нашу думку, ознаками кризи державного управління в Україні були наступні:

- загострення економічних і соціальних конфліктів, що набувало яскраво вираженого політичного характеру, бо вимоги і запити адресувалися структурам влади для зміни її політичного курсу, стратегії та методів управління. Наприклад, їх вплив посилював вимоги соціальної справедливості та рівності, зміцнення порядку та активізації державного патерналізму. Це сприяло збереженню закритості соціальної структури, стримуванню господарської ініціативи населення і провокувало посилення перерозподільчих процесів у державі. Наслідком такого соціального впливу стало відтворення в політичному просторі консервативних і навіть реакційних ідей, цінностей, інститутів. Існування суперечностей призводило до маргіналізації суспільства, утворення великої кількості проміжних соціальних верств, що існували не як стійкі спільності, а як множини, які не визначилися з власним

положенням у соціальній структурі суспільства. Внаслідок цього стратифікаційні процеси супроводжувалися множинними кризами ідентифікації, освоєння людьми нових цінностей і цілей. В результаті такі соціальні зміни посилювали політизацію суспільного життя, сприяли наростанню розбалансованості суспільно-групових відносин та посиленню політичної нестабільності;

- необхідність зміцнення регулюючої функції держави пов'язана з потребою істотного посилення її впливу на розвиток соціальної сфери, процесів, пов'язаних зі змінами соціальної структури суспільства, подоланням глибокої диференціації доходів населення та зміцненням позицій середнього класу. Держава має стати надійним гарантом конституційних прав і свобод громадян. Оскільки держава мала низьку дієздатність у становленні ринкових відносин, в Україні відбувалися глибокі деформаційні процеси. Набули поширення нецивілізовані форми нагромадження капіталу, істотні суперечності в практиці приватизації, зросли рівні тінізації економіки, корупції та економічної злочинності, обсяги позабанківського грошового обігу;
- розбалансованість структурно-функціональної системи управління та політичних інститутів влади, розрив взаємодії, конструктивних зв'язків з навколишнім середовищем; крах легітимності державної влади; напружений стан суспільства, що загрожує політичною катастрофою. При цьому найважливіші економічні й політичні системи та інститути перестають функціонувати, громадяни стають беззахисними перед неконтрольованою економікою та різко зростаючою злочинністю. У таких умовах відбувалися соціально-економічні та суспільно-політичні перетворення в Україні на початку 90-х років. Це знайшло відображення і у посланні Президента України до Верховної Ради України 4 червня 2002 р.: “Важливим підсумком попереднього етапу стало подолання тривалої руйнівної економічної кризи, що сягає корінням у часи радянської системи. За роки кризи (1990–1999 рр.) обсяг ВВП скоротився на 59,2 %, промислової продукції — на 48,9 %, сільськогосподарської — на 51,5 %, реальна заробітна плата зменшилася в 3,82 рази. Найвідчутніші втрати припали на стартовий етап перехідного періоду —

1991–1994 рр. За цей час обсяг ВВП зменшився на 45,6 %, промислового виробництва — на 40,4, сільськогосподарського — на 32,5 %.

Були повністю розбалансовані грошова та фінансова системи. Особливо болісними виявилися наслідки найвищої у світі гіперінфляції, яка в 1993 р. досягла 10256 %. Дефіцит державного бюджету покривався грошовою емісією НБУ [3].

Отже, підсумовуючи, можемо запропонувати таке визначення кризи і кризових явищ.

Криза — це об'єктивне віддзеркалення соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку держави й суспільства, що змінює або знищує існуючу систему, надаючи їй нової якості в умовах, які постійно змінюються.

Кризове явище — це об'єктивне віддзеркалення соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку держави й суспільства, що суттєво впливає на зміну або знищення існуючої системи, не надаючи їй нової якості в умовах, які постійно змінюються.

Слід звернути увагу на те, що криза державного управління об'єктивно свідчить про нездатність державної влади управляти соціально-економічним і суспільно-політичним розвитком держави й суспільства, про надмірну заполітизованість та пов'язані з цим конфлікти між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, що призводить до втрати владою легітимності.

Зазначимо, що названих вище ознак криза державного управління набула поетапно.

Перший, початковий етап — виникнення численних конфліктних осередків у найрізноманітніших сферах суспільного життя. Відзначимо, що у гнучких плюралістичних системах кризи виявляють нове співвідношення сил та інтересів, їх розв'язка може означати джерело нового підйому суспільного розвитку. Отже, конфлікти виконують стабілізуючу функцію [2]. Водночас у жорстких суспільно-політичних системах конфлікти виконують дестабілізуючу роль, поглиблюють політичну кризу.

Другий етап — розвиток конфліктних ситуацій в суспільстві до такого ступеня, що вони вже не можуть бути вирішені шляхом компромісів і відображають функціональний розлад механізмів діяльності державної влади, суспільних інститутів, невідповідність структур, форм і методів управління соціально-економічним умовам, що змінилися. В Україні давалася ознака недосвідченість кадрового потенціалу, а точніше — “кадровий голод”, який був особливо відчутним на

старті реформ (1994–1998 рр.). Звідси — численні помилки та прорахунки, невпевненість у здійсненні управлінських рішень. І на сьогодні ми відчуваємо кадрові проблеми.

Третій етап — розвиток і загострення кризи, розпад існуючих політичних структур, знецінення системи державного управління, втрата владними органами своїх функцій — чинити управлінський вплив на суспільні процеси, приймати управлінські рішення. Йдеться про загальносистемну кризу управління.

Проаналізуємо глибше процеси виникнення та проходження *кризи державного управління в Україні*. Відомо, що конфлікт є об'єктивним елементом людських стосунків. Це постійно присутній динамічний тип соціальних відносин, що не піддається абсолютному усуненню [2].

Організаційно-ідеологічне забезпечення конфліктуючих сторін (мітинги, преса, листівки тощо) може перетворити конфлікт локального масштабу, у разі повільного вирішення проблем з боку офіційних структур, у регіональний конфлікт, а регіональний конфлікт може перетворитися в кризу.

Визрівання та вияв кризи, на думку В. Мальцева, має власні етапи.

На *передкризовому етапі* формуються сторони конфлікту та виробляються взаємні вимоги. Якщо консенсусу не досягнуто, конфлікт має тенденцію до подальшого загострення. Зняття напруженості шляхом усунення причин незадоволення (реформа, роз'яснювальна робота та ін.) може сприяти розв'язанню ситуації, що склалася, та не допустити переходу конфліктної ситуації у кризову.

Неможливість ослабити передкризовий стан, хоча б стабілізувати ситуацію, що склалася, зумовлює становлення сформованої кризи.

На *етапі сформованої кризи* відбуваються спроби конфліктуючих сторін вирішити проблеми іншими способами порівняно з передкризовим станом. Характерною рисою сформованої кризи є широке застосування засобів тиску: проходять мітинги, демонстрації, маніфестації, акти непокорі, блокади, є факти захоплення урядових установ, виникнення політичного екстремізму, що виявляється в терористичних актах, демагогічних виступах, безвідповідальних обіцянках з боку опозиції [5].

Особливістю сформованої кризи є те, що вона містить у собі можливість власного вирішення і зовсім не є безвихіддю суспільного розвитку. Сформована криза призводить до неоднозначних наслідків: її переходу в післякризовий стан, який

є конфліктним, але вже керованим, або в соціальну катастрофу.

Специфіка *соціально-політичних конфліктів* перехідного періоду полягає в тому, що в умовах суспільної стабільності вони носять переважно горизонтальний характер (боротьба в рамках режиму), а в перехідний період — вертикальний, коли відбувається боротьба за встановлення нового режиму [5].

На нашу думку, соціально-політичні конфлікти — це загострення бізнесово-владних суперечностей економіко-політичної еліти країни на шляху збільшення власних прибутків за допомогою влади та спрямованого впливу на виконавчу владу й суспільство.

Соціально-політичні конфлікти зумовлені зіткненням таких чинників [7, 56]:

- об'єктивно існуючою та офіційно декларованою необхідністю переходу до плюралістичного суспільства, з одного боку, та суб'єктивним тяжінням до використання колишніх, жорстких механізмів управління суспільством та державою — з іншого;
- первинною спрямованістю на кардинальні демократичні перетворення політичних відносин в інтересах усього суспільства, з одного боку, та прагненням провести їх лише в інтересах нових політичних еліт — з іншого;
- гаслом “свободи ринку”, з одного боку, та штучним створенням нерівних стартових можливостей для ефективної участі суб'єктів суспільства у ринкових відносинах — з іншого;
- необхідністю більш прогресивного устрою внутрішньодержавних і міждержавних національних відносин, з одного боку, та використанням етнічного диктату для реалізації вузькокорпоративних цілей — з іншого.

У перехідний період істотно зростає та стає визначальною роль свідомості, надбудовних механізмів, політико-ідеологічних факторів. Злам старих і формування нових настанов у суспільній свідомості супроводжується стадією поляризованої культури, коли крайні радикальні течії домінують над центристськими. В умовах, коли суспільство перевантажене ворожнечею ціннісних світоглядних настанов, подолання конфліктів стає складним завданням, бо жодна зі сторін (політичних партій) не бажає прийняти визначення ситуації, запропоноване іншою [2].

У цілому конфлікт державного управління — це загострення суперечностей між гілками влади з приводу діяльності щодо виконання законів,

здійснення організаційної діяльності держави, видання нормативно-правових актів управління, використання владних повноважень, що надані вертикалі виконавчої влади.

Конфлікт державного управління або політичний конфлікт — це завжди протистояння з приводу здійснення чи перерозподілу влади. Вирішення та усунення цих конфліктів, знаходження компромісу та згоди в кожній конкретній ситуації є найважливішим імперативом, потребою державної влади. Як уже відзначалося, з'являється проблема формування нової сучасної парадигми розвитку державного управління та перетворення державної влади в організуючий та стабілізуючий центр суспільства.

Кризові явища в Україні, на нашу думку, виникають не тому, що існують конфлікти. Вони завжди були і залишаться у суспільстві. Напруженість настає через невміння вчасно виявляти, контролювати та регулювати цей процес, управляти ним [7, 57].

Більшість соціально-політичних конфліктів, які призводять до кризових явищ, у принципі можуть бути оптимізовані на будь-якому рівні та будь-якій стадії. Послідовність тактичних дій з *управління конфліктом* може мати такий вигляд:

- інституціоналізація — встановлення норм і правил вирішення конфлікту;
- легітимізація — постановка інституціональної процедури в жорстку залежність від добровільної відповідальності більшості учасників конфлікту дотримуватися запропонованих норм і правил;
- структурування груп, що вступили у протистояння; створення умов для вияву та організаційного закріплення колективних суб'єктів — носіїв тих чи інших інтересів;
- постійне послаблення конфлікту за рахунок переведення процесу на інший рівень.

Звичайно, влада не повинна кожного разу втручатися в будь-які форми конфліктів. Існують й інші інститути, що сприяють вирішенню конфліктів “в обхід” держави. Втручання державно-адміністративних органів необхідне у тому випадку, якщо конфлікти серйозно загрожують інтересам людей, які не беруть участь у них, якщо виникає загроза правому порядку у випадку вчинення суб'єктами конфлікту актів незаконного насильства, якщо створюється загроза національній безпеці.

У цей час державні органи не можуть дозволити собі перетворитися в моносуб'єкти політичного процесу, не ризикуючи протиставити себе

громадянському суспільству. Але й суб'єкти громадянського суспільства, по праву конкуруючи з державою в розробленні політичної продукції (політичних рішень, програм, проектів, нормативно-правових актів та ін.), участі в політичних діях і процесах, не можуть претендувати на те, що становить прерогативу державної влади, тобто на право монополії на застосування узаконеного державного примусу, що не зводиться до прямого насильства, але такого, що включає і тиск, і авторитет, і владно-адміністративний вплив.

Такий конфлікт владна еліта може сприймати як цінність, бо він сигналізує про неблагополуччя в суспільстві, що може призвести до кризового стану, вказує на певні проблеми і допомагає краще сформулювати цілі політики, взяти на контроль небезпечні напрямки розвитку, відкрити нові напрями соціального розвитку. Врегулювання конфлікту полегшує “випускання пари”, знижує рівень ворожнечі в суспільстві, крім того, дає шанс політикам виявити себе в ролі миротворця, державного діяча та лідера.

Антикризове управління означає надання конфліктному процесу форми, що забезпечує мінімізацію невідворотних політичних, соціальних, економічних втрат. Звідси стратегічна настанова відносно соціально-політичних конфліктів формується як перетворення деяких масштабних, гострих, небезпечних конфліктів в численні дрібні, негострі та безпечні конфліктні вияви. Необхідне максимально можливе виключення з життя суспільства конфліктів з підвищеним рівнем невизначеності, а відповідно з низьким відсотком контрольованості.

Антикризове управління має врегульовувати, вирішувати, “придушувати” або ініціювати деякі конфлікти в інтересах суспільства чи окремих його суб'єктів.

Кризи притаманні будь-якому суспільству. Вони є відображенням соціальної динаміки: в будь-якому суспільстві має місце діалектика прогресу та регресу, тимчасова затримка розвитку і наступне прискорення суспільного розвитку, загострення суперечностей.

З точки зору російських учених Е. Короткова [1], В. Мальцева [5], спонукальним мотивом кризи в Росії є реформування її економіки, тобто криза — це результат реформ. Український науковець А. Чернявський [6] вважає, що криза в Україні зумовлена нездатністю адміністративно-командної системи СРСР управляти економікою та фінансами.

На нашу думку, виникнення кризових явищ в Україні пов'язане передусім з послабленням регулюючої функції держави на початкових етапах реформ, а самі реформи є засобом антикризового управління [8, 409].

Як свідчить практика, загальносистемна криза означає, що основні компоненти суспільства — технічний базис, економіка, соціальна сфера, політика, право тощо — перебувають у такій взаємній невідповідності, що розбалансованість системи не може бути подолана в межах існуючого соціально-економічного устрою [1; 2; 5; 6].

Наведемо ознаки прояву загальносистемної кризи:

- довготривала, прихована чи відкрита недієздатність державної влади, повна втрата державними структурами можливостей, потенціалу управлінського впливу, стратегічної ініціативи та творчості, вдавання владних осіб до популістських обіцянок, зміни курсу, кадрового безладу;
- підвищена критична активність, натиск недоволених мас;
- абсолютне чи відносне зубожіння значної частини населення, різке падіння рівня життя, руйнація звичного способу життя людей, які позбавилися роботи, достатнього матеріального благополуччя.

Складові політичної кризи на етапі розколу суспільства по вертикалі [2]:

- конституційно-правова криза, що виявляється у розриві правового простору, обмеженні чи фактичному припиненні дії Конституції;
- урядова криза, що призводить до втрати респектабельності та авторитету, розриву вертикалі єдиної виконавчої гілки влади та обмеження державно-адміністративного управлінського впливу;
- криза партійної системи сприяє розколу у партіях і рухах, при цьому вони втрачають авторитет і довіру в масах;
- ідеологічна криза виражається в руйнуванні принципів, чеснот, настанов, при цьому зростає злочинність;
- зовнішньополітична криза знижує престиж держави та здатність її впливу на інші держави, сприяє виникненню міжнародних конфліктів і війн.

Визначальною домінантою розвитку суспільства на цьому етапі є досягнення критичної точки, за якою межа терпіння та довіри до влади переходить у свою протилежність. А це вже загрожує соціальним вибухом.

Більшість конфліктів, що відбувалися в українському суспільстві, носили нормативний характер. Однією з конфліктологічних домінант є баланс конституційних повноважень президентської, законодавчої, виконавчої і судової гілок влади. Проблемним є правове регулювання ролі Секретаріату Президента України, перегляд принципів його взаємодії з Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України. Інакше поглиблення конфлікту інституціоналізації влади може зруйнувати форму державного правління неправовими методами, призвести до надпрезидентського авторитарного режиму.

В Україні ситуація ускладнюється кризовими обставинами перехідного періоду. Боротьба президентських і законодавчих структур відбувається за ключову роль у виборі шляхів розвитку суспільства і за монополію в процесі перерозподілу влади та власності. Ця боротьба створює кризу державності, руйнуючи конституційні форми організації державної влади.

В останнє десятиліття минулого століття Україна вступила на шлях радикальних соціально-економічних і політичних реформ. Перед суспільством постало надзавдання — в короткий термін створити постіндустріальне суспільство.

Частиною соціально-політичних перетворень, що проводяться з центру, є адміністративні реформи. Вони проводяться в усіх країнах як відповідь на потреби внутрішнього розвитку системи державної влади та адаптація до зміни факторів зовнішнього середовища.

Загальна концепція державно-правової реформи в Україні спрямована на здійснення комплексних перетворень державно-правових інститутів одночасно в чотирьох напрямках: парламентської реформи, адміністративної реформи (реформи виконавчої влади), судово-правової реформи та реформи місцевого самоврядування [4].

У процесі адміністративної реформи в Україні ставилися наступні основні завдання [4]:

- прискорення переходу від авторитарної до демократичної системи державного управління, модернізація державно-управлінських відносин, створення дійової системи державного забезпечення та захисту конституційних прав і свобод людини, гідних умов її життя, наближення апарату управління до населення, пристосування його до потреб сьогодення;
- організаційна перебудова в бік скорочення державного апарату шляхом якісного кадрового оновлення через чітке визначення

функцій різноманітних структур усіх рівнів влади на горизонтальному і вертикальному рівнях, забезпечення механізму адміністративної взаємозалежності та співвідлеглості, функціональне розмежування, розмежування у сферах владного впливу між державними та недержавними інститутами;

- визначення концепції перетворень у сфері державного управління, виокремлення основоположних пріоритетів внутрішньополітичної та зовнішньополітичної діяльності, на основі якої можна було б створити модель державного управління з певними принципами і структурою;
- забезпечення правової бази та механізму передання управлінських функцій новим недержавним структурам і ринковим утворенням;
- посилення функцій планування, координації та контролю з метою проведення єдиної державної політики в межах реалізації повномасштабних ринкових реформ. Послаблення безпосереднього адміністративного впливу та забезпечення функцій політичного керівництва захистом суверенітету та цілісності країни, правопорядку, гарантій прав, свобод і законних інтересів громадян.

Державний апарат в Україні виявився нездатним забезпечувати суспільні реформи. Це особливо стосується аналізу політики, розробки стратегії, прийняття рішень, формування програм їх реалізації, оцінки результатів на всіх рівнях державного управління. Існуючі адміністративні структури та процедури перешкоджають здійсненню суспільних реформ. Суспільство вже не задовольняє повільність та нерівномірність реформ, неефективність діяльності уряду, низька якість управлінських послуг, високий рівень корупції. Це призводить до втрати довіри до державної влади, породжує політичне та соціальне

напруження в суспільстві, держава втрачає позитивний імідж в очах її громадян.

Сьогодні державне управління являє собою складне суперечливе явище з багатьма бюрократичними деформаціями, недоліками, слабкими сторонами, успадкованими від попередньої командно-адміністративної системи. Тому настав час, коли потрібно об'єктивно оцінити, переосмислити, визначити єдину і правильну стратегію та ефективну тактику подолання кризи державного управління.

Література

1. Антикризисное управление предприятием: Учеб. пособие. — Ч. 1 / Т. М. Коновалова, А. В. Моргунова, М. И. Приешкина и др.; Тамбов. гос. техн. ун-т. — Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2000. — 184 с.
2. Герасенко В. П. Антикризисное управление — основа стабилизации экономики (методологические аспекты) // Вісн. техн. ун-ту Поділля. Сер.: Екон. науки (Хмельницький). — 2000. — № 4, ч. 3. — С. 30–35.
3. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України // Уряд. кур'єр. — 2002. — 3 черв. — С. 5–6.
4. Малиновський В. Я. Державне управління: Навч. посіб. — Луцьк: Ред.-вид. від. "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2000. — 559 с.
5. Мальцев В. А. Основы политологии: Учеб. для вузов. — М.: ИТРК РСРП, 1997. — 480 с.
6. Чернявский А. Д. Антикризисное управление: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000. — 208 с.
7. Шарий В. І. Криза державного управління: виникнення, наслідки, шляхи запобігання // 36. наук. пр. Укр. акад. держ. упр. при Президенті України / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 2003. — Вип. 2. — С. 52–59.
8. Шарий В. І. Системна криза державного управління та шляхи її подолання // 36. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К.: Вид-во НАДУ, 2004. — Вип. 1. — С. 409.

Гострий соціально-політичний конфлікт є характерною ознакою перехідного періоду розвитку суспільства. Вивчення його характеристик і передумов може бути корисним для визначення правильної стратегії й ефективної тактики подолання кризи державного управління в Україні.

Острый социально-политический конфликт является характерным признаком переходного периода развития общества. Изучение его характеристик и предпосылок может быть полезно для определения правильной стратегии и эффективной тактики преодоления кризиса государственного управления в Украине.

The sharp social-political conflict is a characteristic transitional attribute of development of a society. Studying of its characteristics and preconditions can be useful for definition of correct strategy and effective tactics of overcoming of crisis of the state management in Ukraine.

Надійшла 16 квітня 2009 р.